

Пономаренко М. В., Стасюкова С. В. Роль освітлення в портретному живописі: актуальні завдання для студентів магістратури першого року навчання ХГФ // Збереження і розвиток традицій пленеру: художня освіта і арт-туризм: тези доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції (31 січ.-2 лют. 2020 р., м. Одеса) / коорд. проекту Д. О. Величко; упорядн. А. І. Носенко; відп. секр. Д. О. Величко, А. І. Носенко; ДЗ «Південноукр. Нац. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського». – Одеса: Астропринт, 2020. – с. 91 – 93.

Ключові слова: портрет, освітлення, живопис, освітня програма, магістри.

Анотація: показано роль вивчення освітлення в портретному живописі як одного з актуальних завдань для студентів магістратури першого року навчання ХГФ.

Пономаренко Марина Валентинівна,

кандидат мистецтвознавства, викладач кафедри образотворчого мистецтва
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського», член Національної спілки художників
України,

Стасюкова Світлана В'ячеславівна,

здобувач вищої освіти ОС «магістр» Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені
К. Д. Ушинського», м. Одеса, Україна

РОЛЬ ОСВІТЛЕННЯ В ПОРТРЕТНОМУ ЖИВОПИСІ: АКТУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ МАГІСТРАТУРИ ПЕРШОГО РОКУ НАВЧАННЯ ХГФ

Ключові слова: портрет, освітлення, живопис, освітня програма, магістри.

Портрет – ключове творче завдання для студентів магістратури, оскільки для багатьох з них він стає жанром, в якому виконується дипломна робота. Оволодіння портретним живописом – від найпростіших етапів до вираження психологічного стану людини, – складний шлях в навчальному процесі. Майстерність, професійний рівень та техніко-технологічні навички студенти набувають на заняттях з базової дисципліни «Теорія та практика живопису» (80

годин) для здобувачів освітнього ступеню «магістр» першого року навчання. Програма розрахована на оволодіння теоретичними знаннями та їх застосування у практичних завданнях. Постійне скорочення годин, відведених на виконання академічних постановок та засвоєння освітньої програми, робить неможливим виконання тривалих детально-пророблених живописних робіт та актуалізує зміну завдань з метою збереження ефективності навчання.

У зв'язку з цим ми пропонуємо замінити одну з програмних академічних постановок завданням «Швидкі живописні етюди з натури: модель у різному освітленні» (20 годин). Мета завдання – поглиблене вивчення ролі освітлення в портретному живописі, його вплив на колорит твору, моделювання форми та побудову композиції.

В ході виконання завдання за допомогою олійних фарб на картоні та полотні студенти створюють етюди з натури, кожен з яких відповідає дослідженню вказаним нижче задачам:

- бокове освітлення: виявлення контрастного співставлення світла та тіней;
- фронтальне освітлення: зображення нюансного співставлення світла, півтіней та тіней;
- контражур: розкриття темного силуету на світлому фоні;
- плерне сонячне освітлення: активізація кольорів і рефлексів;
- плерне освітлення (розсіяне світло): розчинення абрису постаті у просторі;

Виконання етюдів з натури при боковому освітленні корисне студентам як таке, що найбільш чітко виявляє об'ємну форму моделі. За умови бокового освітлення об'єкт візуально поділяється на дві частини – освітлену і затемнену, що знаходяться між собою в складній контрастній взаємодії.

Важливим для розуміння взаємодії живописних плям та засвоєння понять «локальний колір» стане завдання з використанням джерела освітлення, розташованого на осі зору спостерігача. Фронтальне освітлення виявляє абрис загальної форми моделі, фактуру поверхні, тональні та кольорові градації. При цьому знижується видима об'ємність форми та глибина простору.

Контражур надає студентам ряд цікавих можливостей для творчої реалізації композиційних та колористичних завдань. Оскільки силует людини чітко видимий на освітленому фоні, посилюється ілюзія глибини простору; кольори стають більш насиченими, контрастними.

Зображення моделі на пленері – завдання, пов'язане з постійними змінами освітлення. Це потребує від студентів швидкого виконання етюду. Холодний колір денного світла змінює відтінки в залежності від погоди і часу доби. Пленерне освітлення в сонячну погоду найбільш складне завдання через велику кількість рефлексів та необхідність їх узагальнення і зведення до колористичної єдності. Виконання етюдів з натури на пленері за умови розсіяного світла робить форми розмитими, неясними, занурює модель в марево. Саме в такому світлі і візуальній якості ми сприймаємо оточення. Розсіяне світло найбільш звичне для сприйняття дійсності людським оком і допомагає створювати гармонійне зображення.

Пленер дозволяє ускладнювати світлотональні та колористичні задачі в академічних постановках для студентів магістратури. Пленерні постановки «очищають» палітру, дають емоційний заряд та натхнення. Постійна динаміка світла змушує активізувати внутрішні ресурси, застосовувати нестандартні художні рішення. Таким чином, виконання короткострокових пленерних та аудиторних зображень у різних умовах освітлення сприяє здатності студентів самостійно аналізувати академічні постановки, осмислюючи важливу роль освітлення в портретному живописі.